

Konceptuális anyagok felhasználása a kárpitművészetben

Illés Eszter

Pécsi Tudományegyetem, Művészeti kar

Tárgyalkotás, Textil specializáció, MAI.

Dr. habil. Pápai Livia, docens

Kreatív koncepció

A tervezés gondolatmenetét a konceptuális művészettel kapcsolatos kutatásaim inspirálták.

„A „fogalomművészet” egy olyan művészet, amelynek a „fogalmak” képezik az anyagát, abban az értelemben, ahogyan például a zene anyaga a hang. Mivel a „fogalmak” szorosan kötődnek a nyelvhez, a fogalomművészet egy olyan művészet, amelynek a nyelv az anyaga.”¹ (Flint 1961)

Joseph Kosuth amerikai konceptualista művész szerint a művészetnek nincs szüksége arra, hogy normákhoz igazodjon. A művészet szempontjából az érték nem a hagyományos művészeti formákban vagy az esztétikai minőségben rejlik, hanem az intellektuális, filozófiai tisztaságban.²

Kosuth számára a művészet nem pusztán szórakoztató vagy esztétikai élmény, hanem egy olyan eszköz, amely révén az emberi tudás és az intellektuális diskurzus előmozdítható. A művészet filozófiai dimenziója tehát egy új funkcióval ruházza fel a művészetet, amely lehetőséget ad arra, hogy a társadalom és az egyén a műalkotásokon keresztül újraértékelje a világot.³

A konceptuális művészet az, aminek nincs anyaga csak dokumentációja, vagyis a leírások, fotók, kartotékok, filmek, hanganyagok. A szöveghasználat önmagában azonban nem fedi a konceptuális művészi produktum vagy művészi magatartás fogalmát. Szőke Annamária Pauer Gyula művészetéről írt könyvében Pauert idézi: *„A munkám során egyszerűen nem élhetek a megszokott fogalmi eszköztárral, hiszen sokszor olyan anyagok alakulnak addig nem ismertté, hogy azokra nincs megfelelő jelentés.”* (Pauer)

Munkáinak tagadhatatlan tárgyszerűsége érthetővé teszi, hogy miért olyan nehéz a minimal és a koncept produktumait meghatározni. Ahogyan erre már utaltam önmagában a szöveg jelenléte ezt nem dönti el. Szőke Annamária Pauer egyik tárgyversére utal amikor a *Textil textil nélkül* (1979) című kiállításra készített *Keresztretjévény* című szövegéről ír: *„... a „textus”, „textura”, „textil” stb. szavak variálásában és sorolásában rejlő jelentésbeli és strukturális lehetőségek kihasználása által előállított szövegkép, amely optikai hatása révén térbeliséggel is bír.”*⁴ Mivel

¹ Flint, Henry: *Concept art*, online cikk

² Joseph Kosuth: *Filozófia utáni művészet*, 6. p.

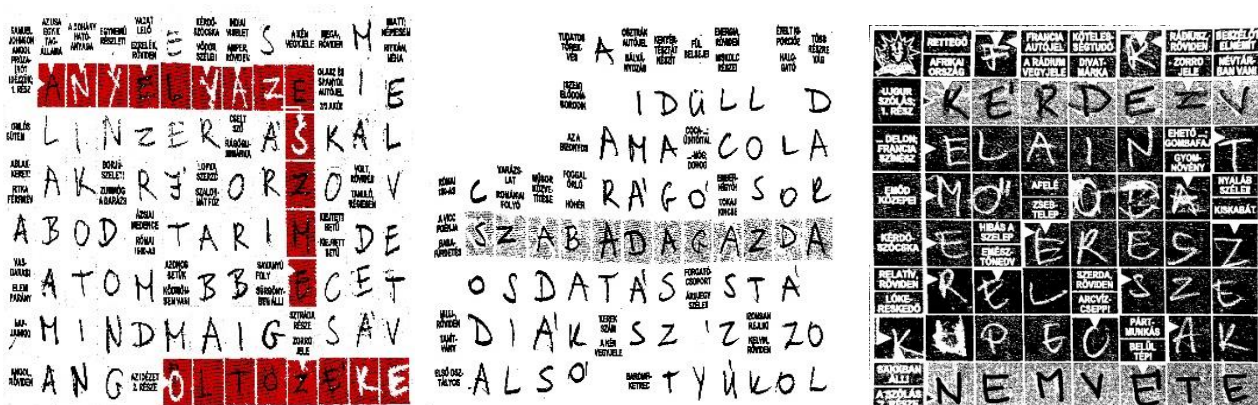
³ uo. 3-4. p.

⁴ Szőke, A.: *Szöveg a képzőművészetben*, 2005, 203. p.

ezek a képversek a szövegek térbeli orientációjára építenek, inkább a minimál struktúrák között tárgyalhatók, semmint konceptuális magatartás értelmezhetők.

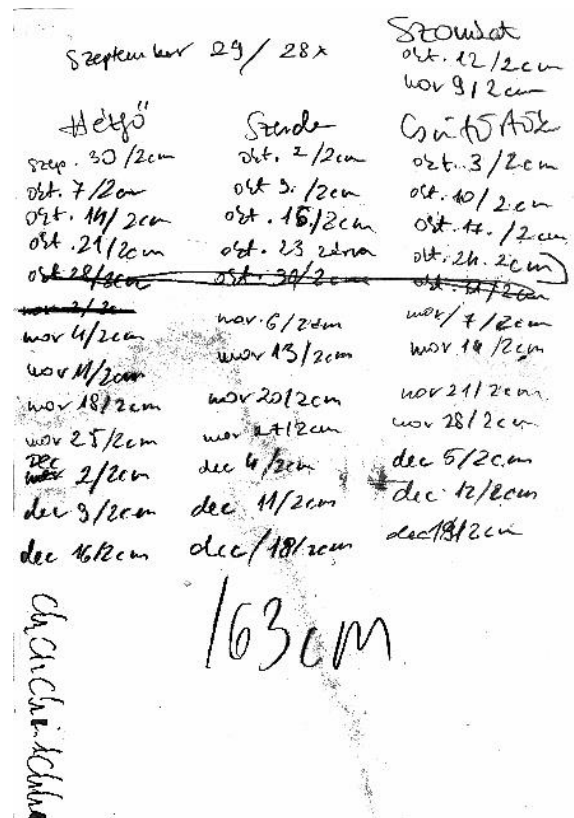
Tervezés

Kárpittervem kidolgozásához konceptuális jellegű inspirációkat kerestem. Tervezés során több variációt készítettem, több különböző témájú dokumentatív anyagokból álló elképzelésem volt. Mivel előző nyáron rákaptam a keresztrejtvények megfejtésére, először ennek a formai világát vettem alapul. Nagyon tetszett, hogy balról jobbra, fentről lefelé olvasva is értelmet nyertek a sorok. A sorok kereszteződése jellegzetes 2 dimenziós mozgásteret hoz létre.

Ebből a koncepcióból kiindulva tértem át az írásjelekre, kódlapokra és a naptárra. Ezen belül vizsgáltam a betűk és számok viszonyát egymással, és összeolvasva milyen értelem nyerhető ki az adott jelzetek sorozatából. Második lépésként a keresztrejtvényekből a számokat emeltem ki, szabadkézi rajzként sorolva és variálva a számozott sorok és oszlopok szerint.

A kódlapok is felkeltették a figyelmemet, de mivel ezek kizárólagosan nyomtatott anyagok, nem kötötték le annyira a figyelmemet, mint a kézzel írt vázlatok. Ezért kiemeltem az évfolyamtársam kárpitműhelyben készített kézi feljegyzéseit arról, hogy milyen ütemben kell haladnia a munkájának határidőre történő befejezéséhez.

A naptárnál kifejezetten fontos, hogy megjelenik egyszerre a tér és idő, mivel egy találkozás csak akkor tud létrejönni, ha a felek ugyanabban az időben és helyen tartózkodnak. A sorozat készítése során kijelöléseket és elemek variálását alkalmaztam. Már a számok variálásakor is érzékelhető volt egy kaotikus állapot, ami jól kifejezte a helyzetet, amikor az adatok már olyan mennyiségben szerepelnek, hogy azokat nem tudjuk jól kezelni, elrendezni, vagy rendszerbe foglalni. A naptár sorai és oszlopai egy időbeli elrendezéshez segítenek bennünket, a bejegyzések pedig meghatározzák a megfelelő időpontokban történő események sorait, amelyek adott térbeli helyekhez kötődnek.

A kiválasztott terv

A megvalósított elképzelésem többé kevésbé véletlen útján jött létre, nem volt tudatos. Az interneten a profán fogalomra kerestem tartalmakat. Eleinte a profán kifejezésből próbáltam felületet képezni, de nem találtam igazán megfelelő tartalmakat. Meglepetésemre olyan online felületre érkeztem, ahol a szentírási szöveghelyek jelzetei témák szerint voltak összegyűjtve. A megbocsátáshoz sorolt jegyzetek tartalma elgondolkodtatott. Ennél a témakörnél megfelelő számú jelzetet találtam ahhoz, hogy felsorolva azokat kézírással egy négyzetes felületet alakítsak ki.

A felület első rátekintésre kaotikusnak hat, lassan azonban az egyes jelzeteket olvasva megfejthető az üzenete az egyes szentírási szöveghelyek tartalma alapján. A felület és a vizuális hatás inkább komplexnek nevezhető, mert a komplexitás elméleti meghatározás szerint a kaotikus halmazból lassan értelmes szerveződések ismerhetők fel a befogadó számára.

Luk 11:4 / Mat 18:23-25 /
 Kol 13:4-5 / Ezs 5:20
 2 Sam 12:9-13 / Zsolt 37
 :21 / Pél 14:15 / Gal
 6:7 / Pél 28:13 / Csel
 26:20 / Héb 10:26 /
 Zsolt 139:21-22 / Zsolt
 37:8 / Héb 10:30-31 /
 Ezs 6:5:17 / Jcl 21:4 / Pél
 7:9 / Pél 14:30 / Mat 5:9
 / Mat 6:14-15 / Jcl 3:2 / Mat
 7:12 / Kol 3:13 / Efc 4:26-27

IE 25

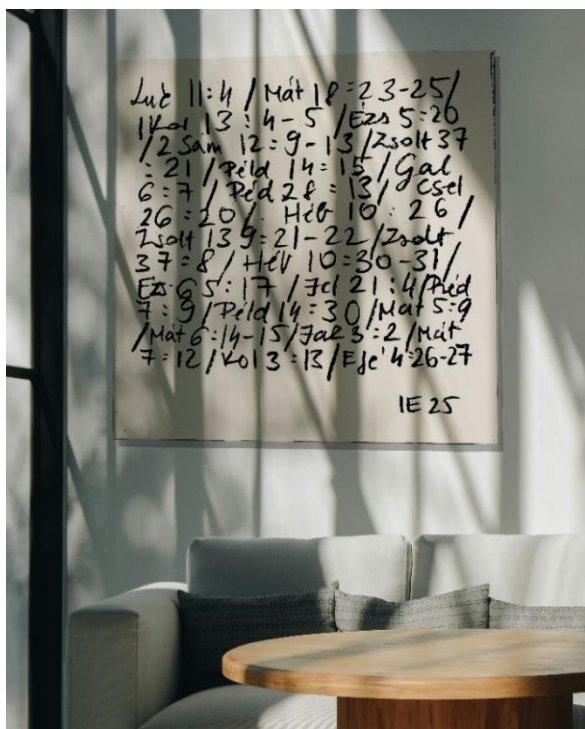
1. ábra: Illés Eszter, *Megbocsátás*, 2024, kárpitterv, photoshop

„... Szentek az archetipikus dolgok, alapminták, alapstruktúrák, elsődleges meghatározó szellemi alapformák. Ez az a pont, ahol a szellemvilág be tud hatolni az anyagi világba.”⁵ (Erdei Kvasznay)

Megbocsátás

A megbocsátás egy összetett és fontos érzélem, ami nemcsak másoknak, hanem önmagunknak is segíthet. Valójában nem arról szól, hogy elfogadjuk a másik fél hibáit, hanem inkább arról, hogy megszabadulunk a bennünk lévő haragtól vagy fájdalomtól. Ha nem tudunk megbocsátani, könnyen elhatalmasodhat rajtunk a negatív érzélem, ami hosszú távon gátolhatja a saját lelki békénket és a fejlődésünket. Persze a megbocsátás nem mindig egyszerű, néha hosszú időbe telhet, hogy feldolgozzuk a sérelmeket, különösen akkor, ha azok mélyek vagy súlyosak.

Arról szól, hogy elengedjük a fájdalmat, hogy ne tartson bennünket vissza attól, hogy előre lépjünk. Sokszor az ember saját magának is megbocsáthat. A büntudat vagy önmarcangolás elengedése legalább olyan fontos, mint mások hibáinak megbocsátása.

2. ábra: Illés Eszter, *Megbocsátás*, 2025, 120x120 cm, exterior térben

Mű értelmezése

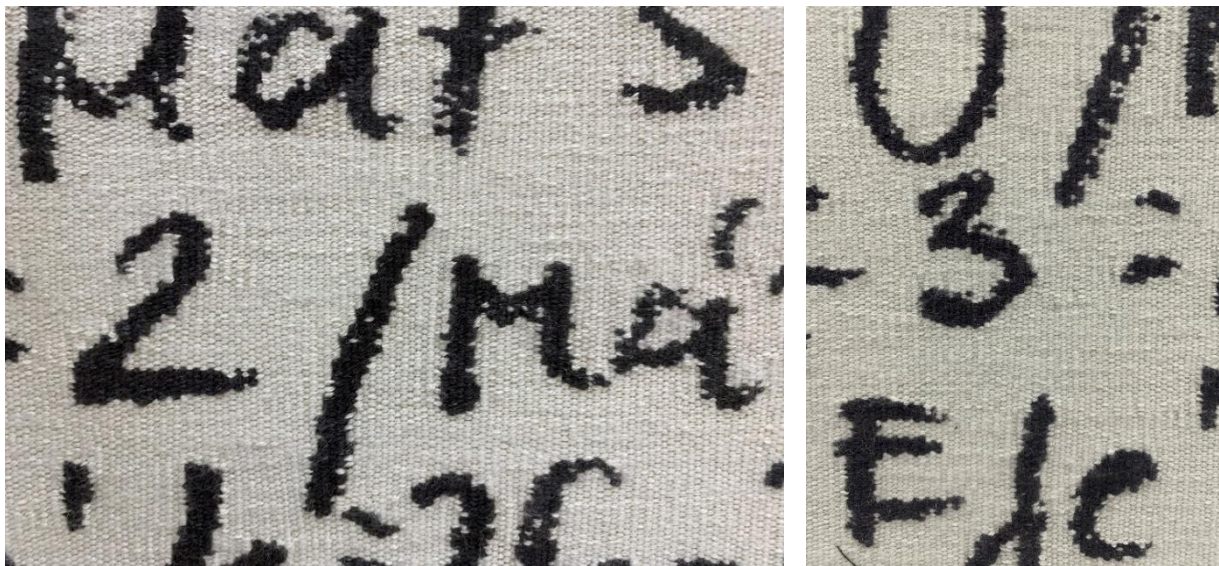
A néző előbb távolról kap egy benyomást, majd közel megy hozzá, hogy megvizsgálja és megfektse, majd távolról újra ránéz, de már más szemmel. Az írásnak van egy dinamikája, ami a szerző habitusáról árulkodik. A szünetek távolsága vagy a betűk közelsége kelt bennünk egy érzetet.

A szöveget magában nehéz értelmezni, viszont a cím segít ebben. Persze ez nem elég a mű értelmezéséhez, kell egy előzetes tudás a befogadó részéről, hogy megértse és átérezze a művet.

⁵ Nemcsics Ákos és Xantus Géza: *Szimultán szakralitás*, 2023, 2. p.

Műszaki leírás

Maga a mű 120x120 cm nagyságú, hagyományos haute lisse 5/1 technikával, selyem- gyapjú keverék fonalból készült, fehér és tintafekete színt tartalmaz, amivel a tintával írt papír hangulatát adja vissza. A kárpit kivitelezésében részt vett szaktársam, Szabó Adrienn. Letisztult szakrális térben vagy egy enteriőr térben tudom elképzelni.

5. ábra Illés Eszter, *Megbocsátás*, 2025, 120x120 cm, Hernyóselyem-gyapjú fonal, haute-lisse 5/cm, részletek

Források:

Drozdk, O., 2006, *Individuális Mitológia, Konceptuálistól a Posztmodernig*, Gondolat, Budapest, 141. p.

Flint H.: *Concept art...*, 1961. In: *An Anthology*. Ed. by La Monte Young, Georges Maciunas and Jackson MacLow, New York, c. 1962, reprint: 1963. és Heiner Friedrich, Köln, 1970., <https://www.artpool.hu/Fluxus/Flynt/fogalom.html#fej> (Utolsó letöltés: 2024. nov. 13.)

Kürti E.: *Ezoterikus avantgárd*, 1014 aug. 3., <https://exindex.hu/hu/kritika/ezoterikus-avantgard/> (Utolsó letöltés: 2024. nov. 13.)

Nemcsics Á. és Xantus G.: *Szimultán szakralitás*, jubileumi kiállítási katalógus, Városi Galéria, Szigetszentmiklós, 2023, 2. p.

Flint, H.: *Concept art...*, 1961. In: *An Anthology*. Ed. by La Monte Young, Georges Maciunas and Jackson MacLow, New York, c. 1962, reprint: 1963. és Heiner Friedrich, Köln, 1970., <https://www.artpool.hu/Fluxus/Flynt/fogalom.html#fej> (Utolsó letöltés: 2024. nov. 13.)

Kosuth J.: *Filozófia utáni művészet*. In: J. K.: *Művészeti tanulmányok / Texte über Kunst*. Knoll Galerie, Wien & Budapest, 1992., [chrome-extension://efaidnbmnnnibpajpcglclefindmkaj/https://arthist.elte.hu/Tanarok/SzoekeA/Kurzusok/2012/2012tavasz/Kosuth_szedve.pdf](https://efaidnbmnnnibpajpcglclefindmkaj/https://arthist.elte.hu/Tanarok/SzoekeA/Kurzusok/2012/2012tavasz/Kosuth_szedve.pdf) 3-4, 6. p.

Szőke, A., 2005, *Pauer*, szerk. A. Szőke, *Szöveg a képzőművészetben*, MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, Budapest, 203. p.